

Gradska knjižnica i
čitaonica **Vinkovci**

Ulica kralja Zvonimira 9, 32 100 Vinkovci
T.: +385 32 616 420, E: knjiznica@gkvk.hr, www.gkvk.hr
OIB: 67043571709 | MB: 03366090 | IBAN: HR7223900011101098343

Služba nabave i stručne obrade knjižnične građe

**Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom
Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci**

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci je samostalna javna ustanova koja organizira i pruža javnosti informacije i usluge, obrazovnog i kulturnog sadržaja, koje zasniva na sustavnom odabiru, prikupljanju, stručnoj obradi, pohranjivanju, zaštiti, davanju na korištenje knjižnične građe i omogućavanju pristupa drugim izvorima.

Gradska se knjižnica i čitaonica Vinkovci (GKVK), prema broju stanovnika područja grada Vinkovaca **30. 842**¹, svrstava u narodne knjižnice **V. tipa**, odnosno narodne knjižnice koja pokrivaju područje od 20. 001 do 35. 000 stanovnika.

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci županijska je matična narodna knjižnica te je zadužena za koordinaciju knjižnične djelatnosti u Vukovarsko-srijemskoj županiji od 1995. godine. Županijska narodna knjižnica razvija županijski knjižnični sustav, potiče suradnju knjižnica na svom području, usklađuje djelovanje prema smjernicama razvoja nacionalnog informacijskog sustava knjižnica Republike Hrvatske neposredno surađujući s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu i drugim ustanovama kojima je cilj unapređenje knjižnične djelatnosti u Hrvatskoj.

Knjižnična građa

Knjižničnu građu narodne knjižnice, u skladu s člankom 3. Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, čini svaki jezični, slikovni ili zvučni dokument u analognom ili digitalnom obliku informacijskog, umjetničkog, obrazovnog, znanstvenog ili stručnog sadržaja, proizveden u više primjeraka i namijenjen javnosti, kao i rukopisi odnosno sva druga građa koju knjižnica posjeduje u svojem fondu i stavlja na raspolaganje korisnicima².

Knjižničnom građom narodne knjižnice smatraju se i igre, igračke i sl. ako su dio knjižničnog fonda. Osim posebnih zbirki stare građe, cjelokupni fond knjižnične građe mora biti aktualan, u njemu moraju biti zastupljena sva područja ljudskog znanja i stvaralaštva kako bi se zadovoljile potrebe korisnika svih dobi odnosno različitosti njihovih obrazovnih i kulturnih razina. Sukladno potrebama posebnih skupina korisnika, narodna knjižnica treba osigurati pristup didaktičkim igračkama, društvenim igrama i

¹ Državni zavod za statistiku RH. URL: <https://dzs.gov.hr/u-fokusu/popis-2021/88> (2025-02-03)

² Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (2025-02-03)

specijaliziranoj knjižničnoj građi (zvučnim knjigama, knjigama s uvećanim tiskom, građi laganoj za čitanje i dr.).

Knjižnični fond županijske matične knjižnice treba sadržavati:

- 1. 1 knjigu po stanovniku³ (143 113 = 143 113 sv. knjiga)**
- 2. 55 % beletristike, 45 % stručne, znanstvene i popularno-znanstvene literature, od koje najmanje 1 % čini referentna građa**
- 3. 25 % knjižnične građe za djecu i mlade**
- 4. zavičajnu zbirku.**

Nabava knjiga i druge knjižnične građe

Narodna knjižnica mora imati pisani godišnji plan nabave na temelju kojega se određuje vrsta i količina knjižnične građe koja se nabavlja. Plan nabave treba sadržavati vrstu, količinu i planirani financijski trošak za knjižničnu građu koja će se nabavljati. Prosječni je standard prinove knjiga u tekućoj godini putem kupnje najmanje 200 knjiga na 1000 stanovnika i 10 jedinica neknjižne i ostale građe.

Vizija, misija i vrijednosti Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci

Vizija

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci je kulturno, obrazovno, informacijsko i društveno središte zajednice te mjesto promicanja tolerancije i multikulturalnosti, jednako dostupno svima. Korisnicima je na usluzi stručno i kompetentno osoblje Knjižnice.

Misija

Misija je Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci osigurati svim građanima grada Vinkovaca i Vukovarsko-srijemske županije jednaku dostupnost svim vrstama informacija, širokom spektru znanja, svjetskoj i nacionalnoj kulturnoj baštini kao osnovama za učenje kroz cijeli život, neovisno o mediju i raznovrsnim oblicima kulturne razonode te proaktivno odgovoriti na raznolike i promjenjive informacijske potrebe. Zatim, unaprijediti znanje i kvalitetu života građana Županije razvijanjem svih vrsta pismenosti te promicanjem

³ Državni zavod za statistiku RH. URL: <https://dzs.gov.hr/u-fokusu/popis-2021/88> (2025-02-03)

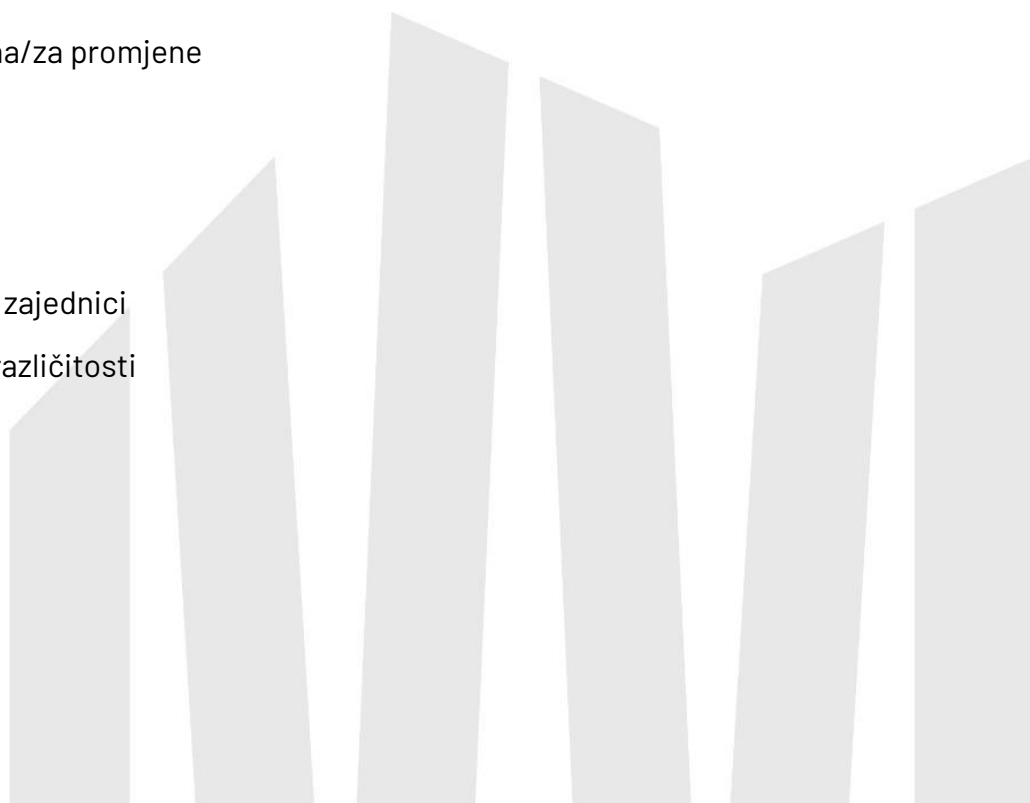
čitanja i cjeloživotnog učenja za sve, kao i čuvanjem i promicanjem lokalne baštine na dobrobit pojedinca i društva u cjelini. Pritom, uvažavajući načela iz Ustava Republike Hrvatske, Kopenhaške deklaracije o ulozi narodnih knjižnica u Europskoj uniji, dokumenata UNESCO-a i IFLA-e, poglavito Manifesta za narodne knjižnice, knjižnične se usluge pružaju svim stanovnicima Grada i Županije, bez obzira na njihovu dob, rasnu ili nacionalnu pripadnost, vjersko ili političko opredjeljenje, u različitim oblicima i s pomoću suvremenih tehnologija.

Vrijednosti

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci promiče vrijednosti demokratskog društva i omogućava slobodan pristup izvorima informacija i znanja, kulturnu raznolikost, slobodu izbora i jednakost građana.

Vrijednosti su Knjižnice:

- tradicija
- očuvanje kulturne baštine
- slobodan pristup informacijama
- otvorenost
- dostupnost
- korisnost
- stručnost
- spremnost na/za promjene
- inovativnost
- kreativnost
- inkluzivnost
- prisutnost u zajednici
- uvažavanje različitosti
- partnerstvo.

Usluge Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci:

- davanje na korištenje knjižnične građe u svojim prostorima
- posuđivanje građe izvan Knjižnice
- obavljanje međuknjižnične posudbe
- pružanje, unapređivanje i razvijanje informacijskih usluga
- pružanje reprografskih usluga na osnovi svojih zbirki
- pružanje drugih kulturnih i edukacijskih usluga u skladu sa svojom misijom
- omogućavanje korištenja svojih prostora za studijski rad, poduku i kulturne priredbe i sl.
- osiguravanje prijateljskog radnog okružja, koje podupire radnu atmosferu u kojoj se uči te individualni i grupni rad
- osiguravanje pristupa određenim programima za podršku i poticanje cjeloživotnog učenja.

Izgradnja knjižničnog fonda dinamičan je proces koji se sastoji od stalnog priljeva nove građe, ali i od stalnog izlučivanja i otpisa (dotrajale, zastarjele i uništene građe). Nabava nove građe, kao i otpis građe, nije proizvoljan čin nego se temelji na stručnim procjenama, a u skladu s važećim zakonima i propisima (Standard za narodne knjižnice u RH (NN 103/2021), Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe (NN 21/2002)). Nabavna politika Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci u skladu je s preporukama UNESCO-ovog *Manifesta za narodne knjižnice, Kopenhaške deklaracije o važnosti narodnih knjižnica u informacijskom društvu, IFLA-inih i UNESCO-ovih smjernica za razvoj službi i usluga u narodnim knjižnicama, izjave IFLA-ine Komisije za slobodu izražavanja i slobodan pristup informacijama Knjižnice i intelektualna sloboda te Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/2019) i Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN 103/2021).*

Svrha *Smjernica za nabavu knjižnične građe* pomoć je knjižničarima:

- pri nabavi
- pri smještaju
- pri čuvanju i zaštiti
- pri izlučivanju i otpisu.

Načela pri izgradnji zbirke:

- odražavanje općeg prepoznatljivog informacijskog, obrazovnog, medijskog i kulturnog središta
- potpomaganje komunikacijskog i društvenog razvoja zajednice
- omogućavanje slobode, otvorenosti i dostupnosti zbirke
- kompatibilnost s virtualnim i hibridnim izvorima
- zadovoljavanje potreba studenata i znanstveno-nastavnog osoblja.

Načini nabave građe:

- kupnja
- otkup Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske
- obvezni primjerak
- zamjena
- dar
- vlastita izdanja.

Građa koja se nabavlja:

- građa za odrasle (beletristika, stručna, referentna i znanstvena građa)
- građa za djecu (edukativne i zabavne slikovnice, lektire, priručnici i knjige za mlade)
- igračke i društvene igre
- stripovi
- periodika (novine i časopisi)
- audiovizualna, multimedijalna i elektronička građa (AVME)
- računalne igre
- elektronički izvori u fizičkom obliku (CD-ROM) i pristup online bazama podataka
- digitalizirani sadržaji zavičajne i baštinske tematike iz različitih područja.

Kriteriji za nabavu građe:

- ugled autora i nakladnika
- interes korisnika
- prikladnost formata za korištenje u knjižnici
- prikladnost predmeta, stila, jezika i razine čitanja za ciljane korisnike
- jasnoća, točnost i logičnost predstavljanja
- način obrade teme
- kvaliteta prijevoda
- lektura, korektura
- fizičke karakteristike
- tehnički aspekti
- opremljenost djela bibliografskim podacima, kazalima i predgovorima
- relevantnost za korisnike zajednice
- upoznavanje s ljudskom i društvenom situacijom
- veza s postojećom zbirkom
- pozornost kritičara, recenzenata i javnosti
- financije
- učestalost korištenja zbirki
- relevantnost prema nastavnom i drugim obrazovnim programima.

Izgradnja zbirki prema stvarnim i potencijalnim korisnicima

Osim zbirki za sljedeće skupine korisnika: predškolska djeca, djeca i mladi, studenti, zaposlenici, nezaposleni, socijalno ugroženi slojevi, osobe treće životne dobi (dobna i socijalna struktura), stvaraju se ili pak planiraju stvarati zbirke za sljedeće korisničke skupine: osobe s posebnim potrebama (slijepe i slabovidne osobe, osobe s poteškoćama u govoru i čitanju), nacionalne manjine i dr. Zbirke nastoje odgovoriti na stvarne obrazovne i kulturne potrebe lokalne zajednice, razvijati informacijsku pismenost te promicati čitanje, osobito kod djece i mladih. Također, nastoje se predvidjeti

potencijalne potrebe korisnika koje prate društvene i sociološke promjene i razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija.

Kriteriji za nabavu audiovizualne i multimedijske građe

IFLA-ine Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i srodnim ustanovama knjižnicama preporučuju izgradnju zbirke koja treba uključivati izvore na različitim medijima te ih „smatrati nužnom komponentom jedinstvene knjižnične usluge“. Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci nastoji slijediti razvoj suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija te stoga pored tradicionalne tiskane građe važan dio zbirke čine i audiovizualna, multimedijška i elektronička građa. Nabava AV građe u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci ovisi o procjeni profila korisnika, što znači da zbirka predstavlja raznolik spektar glazbenih i filmskih izričaja te ukusa i interesa korisnika. Unatoč tome, nastojat će se nabavljati AV građa koja ima neprolaznu umjetničku i obrazovnu vrijednost te nabavu glazbene građe efemerne vrijednosti svesti na što manji broj jedinica knjižnične građe. Isti kriteriji vrijede i za zvučne knjige, s većim naglaskom na nabavu djela obrazovnog karaktera. Multimedijška građa usmjerena je na samoobrazovanje korisnika.

Opći kriteriji

Opći kriteriji na koje treba obratiti pozornost kod vrednovanja AV građe i multimedije:

- potencijalni korisnici
- ugled autora
- životni vijek medija
- cijena medija
- kvaliteta medija
- kompatibilnost
- dostupnost
- sadržaj medija
- vrijednost medija
- prepoznatljivost među korisnicima
- jedinstvenost
- pristup
- standardi.

Kvaliteta sadržaja

Sadržaj mora biti aktualan i ažuriran, zanimljiv i maštovit, dobro predstavljen, vrijedan čitanja, slušanja ili gledanja te primjeren korisnicima kojima je namijenjen.

Kriteriji koji se odnose na sadržaj medija:

- korisnici
- format
- autentičnost
- pouzdanost
- ažuriranost i relevantnost sadržaja
- vrijednost
- privlačnost
- originalnost sadržaja
- vokabular
- objektivnost
- priča
- izvedba
- organizacija
- specijalni dodatci.

„Nabava građe u digitalnom obliku provodi se u skladu sa zadaćama određene vrste knjižnice i obvezama definiranim odredbama Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, pravilnika kojim se uređuje obvezni primjerak te smjernicama za izgradnju digitalnih zbirki koje predlaže Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, a usvaja Hrvatsko knjižnično vijeće.“⁴

⁴ Standard za digitalne knjižnice. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1836.html (2025-02-03)

Digitalna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci ima ulogu osiguravanja dostupnosti, predstavljanja i zaštite lokalne i nacionalne kulturne i znanstvene baštine u digitalnom obliku te čini značajan izvor informacija za istraživanje zavičajnosti i lokalne povijesti, za obrazovni proces i poticanje čitanja.

Fond Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci

Fond Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci obuhvaća svu knjižničnu građu za djecu, mlade i odrasle, a formira se na osnovi Standarda za narodne knjižnice u RH, prema profilu i zahtjevima korisnika, postojećih i potencijalnih. Prema Standardu za narodne knjižnice u RH, knjižni fond županijske narodne knjižnice treba sadržavati:

- 55 % beletristike (lijepa književnosti)
- 45 % stručne, znanstvene i popularno-znanstvene literature

od toga najmanje 1 % referentne građe.

U odnosu na dobnu strukturu korisnika, ukupan fond narodne knjižnice treba sadržavati najmanje 25 % knjižne građe za djecu i mlade.

Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci nastoji zadovoljiti zahtjeve društvene zajednice, odnosno korisnika:

- za tradicionalnom knjižničnom građom (stručnom i beletristikom)
- za pristupom novim informacijama kao i novim informacijskim tehnologijama
- za neknjižnom građom (audiovizualnom i elektroničkom građom, igračkama...)
- za osiguravanjem dostupnosti građi i informacijama svim korisnicima
- za sustavnom izgradnjom zavičajne zbirke
- za doprinosom izgradnji knjižničarske struke
- za popularizacijom čitanja, s posebnim osvrtom na hrvatsku književnost.

Iz fonda Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci kao posebni odjeli i zbirke izdvojeni su:

1. Audiovizualni odjel

Audiovizualni odjel Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci osnovan je kao zasebna zbirka audio, audiovizualne i elektroničke građe koja se korisnicima daje na korištenje izvan Knjižnice i u Knjižnici. Nabavom kvalitetne audio i audiovizualne te srodne građe Knjižnica će posebnu pozornost posvećivati izgradnji i njegovanju kvalitetne glazbene, filmske i ostalih medijskih kultura.

2. Znanstveni odjel

U znanstvenom odjelu se nalazi Referentna zbirka (prema Standardu 1 % ukupnog fonda stručne, znanstvene i popularno-znanstvene građe)

Za Referentnu se zbirku nabavljaju: rječnici, enciklopedije, atlasi, priručnici, bibliografije, leksikoni.

3. Zavičajna zbirka Cibaliana

Zavičajna zbirka sistematski je prikupljena, obrađena i kao zasebna vrijednost organizirana kolekcija unutar knjižnice koja predstavlja građu za povijesni razvoj materijalne i duhovne kulture nekog područja. Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci prikuplja:

- publikacije objavljene na području grada Vinkovaca
- publikacije autora koji su rođeni ili su duže vrijeme djelovali na području grada Vinkovaca, a objavljene su bilo gdje
- sve što je objavljeno o gradu Vinkovcima, o njegovu stanovništvu ili o pojedincima, bez obzira na mjesto objavljivanja
- službene publikacije lokalne samouprave.

4. Spomen zbirka Ivana Vanje Radauša

Zbirka zatvorenog tipa, u vlasništvu je Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci od 1998. godine. Sadrži 7500 svezaka, od kojih posebnu vrijednost imaju stare i rijetke knjige (tiskane do 1850. godine) i knjige zavičajne književnosti.

U *Zbirci* se nalaze knjige iz svih područja znanosti, periodika, katalozi izložbi i arhivska građa na mnogim svjetskim jezicima, što govori o širokom spektru interesa našega zavičajnika, a posebno se ističu pojedini raritetni primjerci knjiga: izdanja Reljkovićeve Satira iz 1779., 1857. i 1871. godine, Kuchnik Stipana Josipa Relkovića iz 1796. godine i rana izdanja Ilije Okrugića, Josipa Kosora i Ivana i Josipa Kozarca.

5. *BDI zbirka*

BDI zbirka (Bibliotekarstvo-Dokumentacija-Informacija) zbirka je knjižnične građe s područja knjižničarstva, informacijskih i srodnih znanosti (muzeologija, arhivistika) namijenjena knjižničarima, studentima knjižničarstva i drugim stručnjacima s područja knjižničarstva i informacijskih znanosti, ali i svim zainteresiranim korisnicima Knjižnice.

6. *Digitalna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci*

Gradska knjižnica i čitaonica sustavno radi na izgradnji Digitalne zbirke od 2008. godine. Zbirka se svake godine obogaćuje novim naslovima časopisa i knjiga koje su od velikog značaja za lokalnu zajednicu, odnosno Vinkovce i Vukovarsko-srijemsku županiju. Pri odabiru građe za digitalizaciju jedan od najvažnijih kriterija kojima se Knjižnica vodi jest korištenost. Knjižnica nastoji digitalizirati sadržaje iz Zavičajne zbirke Cibaliana koje korisnici svakodnevno koriste.

Najveći projekt na polju digitalizacije koji je Knjižnica provela je digitalizacija Vinkovačkog lista. Tim su projektom digitalizirani svi brojevi novina s najdužom tradicijom izlaženja. Vinkovački je list najvažniji izvor za povijest Vinkovaca od 1952. godine do danas.

Ukupna količina digitaliziranih sadržaja u Digitalnoj zbirci Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci prelazi brojku od 47 000 kartica. Pristup svim sadržajima je slobodan i besplatan. Također, valja naglasiti kako vinkovačka Digitalna zbirka zadovoljava međunarodni ISO 8859-2 standard i ASCII kodni standard.

Vrednovanje knjižničnog fonda

Vrednovanje knjižničnog fonda važan je dio nabavne politike knjižnice. Njime se nastoji poboljšati nabavu i ispraviti nedostatke postojećih zbirki.

Kriteriji su vrednovanja fonda:

- iskoristivost
- kvaliteta
- dostupnost
- relevantnost
- količina.

Izlučivanje i otpis građe

Iz knjižničnog fonda redovito se izlučuje i otpisuje:

- dotrajala građa (fizički kriterij)
- zastarjela građa:
 - o prekobrojni primjerci
 - o neaktualna građa (sadržajno zastarjela)
 - o nepotpuni/prekinuti nizovi
- uništena građa (izgubljena (nema na polici) i nevraćena građa).

Otpis i izlučivanje knjižnične građe se redovito obavlja prema *Pravilniku o reviziji i otpisu knjižnične građe (NN 21/2002)*.

Pristup građi

Sva knjižnična građa dostupna je svim korisnicima. Osoblje Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci osigurava pomoć korisnicima pri izboru i traženju potrebne građe. Knjižnica sudjeluje u međuknjižničnoj posudbi kako bi osigurala građu koja fizički nije dostupna u samoj Knjižnici. Pristupom internetu osigurava se dostupnost elektroničkih izvora te se omogućuje pristup određenim online bazama podataka.

Zadaća je Smjernica za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci kroz plansku i sustavnu nabavu, sukladnu procjeni o vrijednosti građe i korisničkim zahtjevima, osigurati:

- ponudu aktualnih tema i naslova
- sadržaje i usluge za cjeloživotno učenje i stjecanje informacijske pismenosti
- građu za znanstvenoistraživačke, nastavne i obrazovne potrebe studenata i znanstveno-nastavnog osoblja.

Ovim se *Smjernicama* potvrđuje da Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci nabavlja građu iz svih područja, bez obzira na vjersku, političku, seksualnu ili drugu tematiku. Izgradnja knjižničnog fonda temelji se na stručnim načelima, načelu intelektualne slobode i prava jednakog pristupa informacijama za sve. Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom revidiraju se svakih pet godina (prema potrebi i ranije), a trebaju biti objavljene na mrežnom mjestu Knjižnice, prema Standardu za narodne knjižnice u RH.